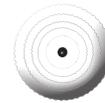

בלבביפדיה מחשבה	בלבביפדיה עבודת ה'
יתקיים אי"ה כל יום רבעי	יתקיים אי"ה כל יום חמישי
רח' קדמון 4	רח' הרב בלוי 33
חולון	ירושלים
20:30	20:30

צורת אדם

בנושא גלגל העין
יום שלישי כא' אדר
רח' הרב בלוי 33
ירושלים 20:30

בלבבי משכן אבנה

נרשת יתרו ♦ תשפ"ו ♦ #435

תוכן הגיליון

נקודה מתוך הפרשה	עמוד א'
לחיות את הפרשה	עמוד א'
ליקוטים	עמוד ב'
סוגיות במחשבה	עמוד ז'
שולחן ערוך עם ביאור בלבבי משכן אבנה	עמוד ט'
עץ חיים עם ביאור בלבבי משכן אבנה	עמוד י'
עץ חיים עם פירושים על התורה - ועל העבודה	עמוד יד'
עיקר עבודת האדם	עמוד טו'

נקודה מתוך הפרשה

הבא נאמר בשנית, וַיִּגְדַּם מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה'. מדוע נצרכת הכפילות בתשובות משה אל ה', ומהו ההבדל ביניהן?

ביאור מורינו הרב שליט"א

דייקא נתחדש בקשה חדשה מבני" - רצוננו לשמוע מפי המלך, ולראות את מלכנו, ולא ע"י ממוצע בין הקב"ה לבינם, והיינו משה, ודו"ק. ועיין עוד מדרש זקנים, בביאור מהלך זה. וכאן השורש לדבקות בו ית"ש ללא ממוצע, אולם בחטא העגל נפלו למדרגת ממוצע.

אולם באבן עזרא (שם, ט) כתב מהלך קצת שונה, וז"ל, אחר שאמר (יט, ח) וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה, מה טעם לומר שם, ט) וַיִּגְדַּם מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה' וכו'. ומילת הגיד לעולם על דבר חדש שלא הזכירו. והנה איננו דבק עם וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה. ומתשובת השם שאמר (שם, ט) הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הָעֵנָן לְמַדְנֵה מֵהַ גִּיד, וכו'. דע, כי מצרים והודו הם מבני חם, ואלה סומכים על אלה וכו'. וחכמי הודו נותנין ראיות כפי מחשבתם, כי לא יתכן שידבר השם עם האדם וחי. וישראל היו במצרים, והיו בהם אנשים על דעת אמונה הזאת, והייתה נבואת משה בספק אצלם וכו'. והנה טעם אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ, תשובה על דברי משה שהגיד לו כן וכו'. אז יאמינו כי נכון הוא שידבר השם עם אדם וחי, עכ"ל.

וא"כ למהלך של רש"י דייקא הגיד הדיבור כבקשתם שנשמע מהקב"ה ולא ע"י משה. ולאבן עזרא, נעשה כאן אמונה בנבואת משה, שה' ידבר עם נביא בכלל, ועם משה בפרט.

סוגיה זו רבו בה השיטות. ועיין גמרא (שבת פז ע"א), וכן ראשונים ואחרונים בפרשה זו

כפרשתן כתיב (שמות יט, ח) וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע מִשֶּׁה אֵת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה'. ובפסוק

כתיב שמות (יט, ד - ו) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׁרִים וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי. וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ. וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכֶת כְּהַנִּים יְגוֹי קְדוֹשׁ וְגו'.

ועל זה כתיב (שם, ח) וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע מִשֶּׁה אֵת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה'. וכתב רש"י (שם, ז) וז"ל, וכי צריך היה משה להשיב, אלא בא הכתוב ללמדך דרך ארץ ממשה, שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני, איני צריך להשיב, עכ"ל.

עוד כתיב (שם, ט) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הָעֵנָן בְּעִבּוֹר לְשִׁמְעַת הָעָם בְּדַבְרֵי עַמָּךְ וְגַם בָּךְ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וְגו'. וכתב רש"י (שם, ז) וז"ל, תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי השליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו, עכ"ל. ועל זה ממשיך הפסוק ומסיים: וַיִּגְדַּם מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה'. והיינו בקשתנו לשמוע מפי המלך - רצוננו לראות את מלכנו. ועל זה כתיב (שם, י) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה לֵךְ אֵל הָעָם וְקַדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמָחָר וְגו'. ופרש"י (שם, ז) וז"ל, אם כן, שמזקיין לדבר עמם, לֵךְ אֵל הָעָם.

וא"כ לשיטת רש"י, תחילה דיבר הקב"ה עם בני" ע"י משה, וע"ז השיבו (פסוק ח) נַעֲשֶׂה. ואולם אח"כ כשאמר הקב"ה (פסוק ט) לְשִׁמְעַת הָעָם בְּדַבְרֵי עַמָּךְ (ולא עמהם) וְגַם בָּךְ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם, אזי

לחיות את הפרשה

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד וְגו' (שמות יט, ט)

נפשו ביראת ה' נקיה וטהורה, עומד מול בוראו, ועוסק בתורה בנחת, שמחה וענוה.

בכדי שיתקיים דבר זה בידו, 'תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת'. לכך נצרך לאחד לכך כמה דקות כדברי החובות הלכות, 'הזך המעט הוא הרב'.

באופן זה האדם נוגע במדרגת 'קוב"ה אורייתא וישראל חד הוא', זמן מעט זה משפיע על כל היום, אם מעט ואם הרבה, לחוש את קרבתו ית' בתדירות יתירה.

כל יום כאילו קבלת כעת את התורה הק'

מתן תורה היה בהיותם במדבר, כבר לימדונו רבותינו שאור זה הולך ומאיר בכל הדורות כולם, כמ"ש בכל יום יהו בעיניך כחדשים, כאילו קבלתם את התורה היום!

למעשה

בכל יום על האדם לייחד לו זמן, שבזמן זה הוא מעין מתן תורה, פורש מכל עניני העוה"ז ללא יוצא מן הכלל, ומעורר

וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ כִּהְיוּ מִדִּין חֵתָן מִשֶּׁה (יח א)

מלאכת המשכן מצינו עוד מלאכה כדוגמת מלאכת אורג שזוהי מלאכת רוקם, והחילוק ביניהם הוא שאורג הוא אריגת החוטים של השתי וערב מיניה וביה ולעומת כך רוקם הוא ע"י חוט ומחט, והרי רוקם [בכתיב מלא] זהו בגימטריא משה עם הכולל, והרקימה שהיא ע"י חוט היינו שיש כאן כח חיצוני שמחבר את הדברים, זה מהות מלאכת רוקם משא"כ במלאכת אורג שכמו שחודד לעיל החוטים מעורבים מיניה וביה בתוך בעצמם.

ושתי המלאכות האלה, מתגלים מכחו של משה רבינו, כח האריגה היא זאת שהביאה את יתרו לכנסת ישראל כמו שנאמר בקרא ו'ישמע יתרו חותן משה' וכדברי חז"ל - "מה שמועה שמע ובא" וכי² והיינו שהוא בא מדין שהוא חותן משה, שמכח כך נעשה האריגה במה שיתרו מתחבר לכנסת ישראל.

וכמו כן מתגלה מכח משה החיבור החיצוני שמונח במלאכת רוקם, אבל בעומק - הוא הופך את האותיות רוקם לאותיות מקור בבחינת שורש, כי בגילוי של המקור הוא כבר לא גילוי של רוקם אלא מתגלה האורג שזהו מקום התערובת של חוטי השתי והערב שמעורבים מיניה וביה.

ובפרטות מצד מדרגת האריגה זה השורש של מה שמתגלה במדרגת התורה שבתחילה היא היתה כתובה אש שחורה על גבי לבנה, כלומר - האש לבנה היא בבחינת ה'שתי' והאש שחורה שעל גביה היא ה'ערב' וזוהי מדרגת אריגת האותיות.

ומצד מלאכת רוקם - זה מה שמתגלה כחו של משה במה שהוא מוריד את התורה לארץ, ואופן הירידה לתתא הוא ע"י חוט המחבר ומקשר את העליון לתחתון בבחינת מלאכת רוקם שיש חוט שמחבר, ומשה רבינו מקשר את התחתון לשורשים ע"י חוט שהוא בבחינת חוט אין סוף, הוא מקשר אותו ל'אין-סוף' וכשהוא נקשר ל'אין סוף' הרי שמתגלה ה'תורה קדמה לעולם' שאז היא היתה בבחינת אש שחורה ע"ג אש לבנה וכמו שנתבאר שה'אש לבנה' זה ה'שתי' וה'אש שחורה' זהו ה'ערב' שכתבתה היא בבחינת מלאכת אורג - ערב ע"ג שתי, זה הכח המתגלה במדרגתו של משה רבינו.

(בלבביפדיה עבודת ה' ערך ארג)

"אמר רב אשי, בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זימני בשתא ולא קמגייר גיורא מיניהו" (ברכות יז): כלומר, אע"פ שיש להם גילוי של כבודה של תורה, אין הם מתגיירים. הרי, על התורה נאמר: "וישמעו רחוקים ויבואו", כלומר ויתגיירו. וכן היה אצל יתרו, כדברי חז"ל

^א ומעין כך יש בדברי רבותינו שמקור [אותיות רוקם] הוא בגימטריא משה.
^ב ויש בזה כמה לשונות וחלקם הובאו ברש"י על אתר.

עה"פ "וישמע יתרו וכו': "מה שמועה שמע ובא, לחד מ"ד, מתן תורה". מי שלא מתגייר גם לאחר גילוי מעלת התורה, מראה על אבירות לב שמצד הקלקול, המונעת את דברי התורה מלבקוע לתוכו ולתת בלבו את אותה גבורה דקדושה המובילה אותו לגיור. (בלבביפדיה מחשבה ערך אביר)

בתמצית, שורש תורתו של רשב"י היה במימרא דרשב"י 'מותר להתגרות רשעים בעוה"ז'. כי על ידי כן נעשה התיקון של גרים.

אומרים חז"ל: מקבלים גרים רק בעוה"ז אבל אין מקבלים גרים בימות משית. עומק הדבר, כי כל ההיתר להתגרות ברשעים בעוה"ז הוא לגרום לו להתגייר, אבל זה רק בזמן שמקבלים גרים. לעומת כך בימות משיח שהוא זמן שאין מקבלים גרים שם אסור להתגרות ברשעים בעוה"ז.

אבל יש עוד מישהו שאין מקבלים ממנו גרים, מעמלק. כהגדרה כללית, לרוב שיטות בראשונים אין מקבלים גרים מעמלק. ויש לשאול, לשיטות רוב ראשונים שאין מקבלים מעמלק, האם מותר להתגרות בעמלק או לא?

לכאורה אסור להתגרות בעמלק, כי כל ההיתר להתגרות ברשעים בעוה"ז הוא רק אם יגרום לידי כך שהם יתגייר, אבל בעמלק אין מקבלים מהם גרים וא"כ לכאורה אין סיבת היתר להתגרות בהם. אבל אומרת הגמרא במסכת מגילה שמדרכי היה מתגרה בהמן (שהיה עמלקי) שהיה מותר למרדכי להתגרות בו גם בשעה שמשחקת לו.

כאן מונח עומק נוסף של התגרות ברשע - התגרות בעמלקי, וזה מגלה פנים עמוקות יותר בהיתר להתגרות ברשעים.

'מותר להתגרות ברשעים', והגמרא לא מחלק באיזה מין רשע. יתר על כן, מרדכי מתגרה בהמן העמלקי. ומה היה התולדה מזה? 'בני בניו של המן למדו תורה בבני ברק'. מכח ההתגרות של מרדכי בהמן, נעשה מזה גרים. וגם מכח זה "רבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם". ויש נידון אם גרים אלו היה גרים גמורים או גירי אריות, בלי להכנס אל כל הנידון, בין אם הגרות הזו היא גרות שלימה או לא, אבל מעשה ההתגרות של מרדכי בהמן גרם לריבוי של גרים. מה גרם לידי כך שהפחד יגרום להם דייקא להתגייר, למה לא ברחו מהם וכדו'? כי מכח פעולת ההתגרות של מרדכי ברשע, יצא מכך גרים.

הגר הראשון בתורה היה יתרו. רש"י אומר, וישמע יתרו, ששמע מקריעת ים סוף וממלחמת עמלק. כלומר, מלחמת עמלק גרם לידי כך שהוא יתגייר. על אף שאין מקבלים גרים מעמלק, אבל מלחמת עמלק הולידה אצלו גירות. כאשר

למשה, שלא ישפוט את העם לבד, אלא ישים שרי אלפים וכו'. ולכאורה זהו פירוד מן אחד, לרבים. אולם, רק אדם שהגיע למדרגת יחיד, יכול להבין שגם רבים זה בחינת יחיד, וכל זה היה הכנה לפרשה שלאחריו, מעמד הר סיני. ששם כתוב "ויחן שם ישראל" (שמות יט, ב) "כאיש אחד בלב אחד". בחינת אחדות. (בלבבי חלק ה מא)

עֲתָה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֱלֹהִים (יח יא)

ביאר רש"י, "מלמד שהיה מכיר בכל עבודת כוכבים שבעולם שלא הניח עבודת כוכבים שלא עבדה", ע"כ דבריו. **נתבונן** ונראה מה היה הדחף הפנימי הגדול שהיה ליתרו, שמכח דחף זה סובב בכל העולם לבדוק כל סוג של ע"ז, והאם הוא כח חיובי או לא. ב"ה כשנבין נקודה זאת יחוייב הדבר בדיקה מעמיקה האם גם בנו קיים כח זה. אם לאו, תשאל השאלה מדוע דוקא יתרו זכה לכח זה. ואם גם בנו קיים כח זה, האם אנו משתמשים בכח זה? ולשם מה ניתן באדם כח זה.

"**אין** למעלה מענג", כלומר הכח הפנימי באדם שהוא כח הדחף למעשיו, הוא עונג. ביאור הדברים, אדם רוצה הנאה ולזה שואף כל ימי חייו וכל מעשיו סובבים סביב ציר זה. אולם כיצד יגיע לאדם עונג? לזה יש ב' דרכים: א. רוחני. ב. גשמי. כל זמן שכח ה"גוף" שולט באדם נדמה לו שהטוב והעונג הוא רק בדברים גשמיים. אולם בשעה שאדם זוכה וכח ה"נשמה" שולט באדם, הוא מכיר שאין טוב ועונג רק רוחניות. והם הם דברי הרמח"ל שכתב בתחילת ספרו מס"י "שהאדם לא נברא אלא להתענג", אולם מהו העונג האמיתי, המשיך שם בדבריו וכתב: "וכשתסתכל עוד בדבר תראה כי השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים ע"ג, כ"ח) "ואני קרבת אלקים לי טוב" וגו', כי רק זה הוא הטוב, וכל זולת זה שיחשבוהו בני אדם לטוב אינו אלא הבל ושווא נטעה", עכ"ל. דבריו ברור מללו, הטוב האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, דהיינו רוחניות, ומה "שיחשבוהו בני" לטוב אינו אלא הבל ושווא נטעה". מי הם בני"א אלו שיחשבו שאר דברים לטוב? הם אותם אלו שכח ה"גוף" שולט בהם, ומראה להם שהחומר יש בו ממש והוא הטוב. אולם האמת הוא ש"הטוב" של ה"חומר" אינו אלא הבל, וכדי להגיע להרגשה זו על האדם לשבר את החומר, ואז ירגיש את הטוב האמיתי, הרוחני.

"**מהיכן** נבע הדחף הפנימי של יתרו לחפש את האמת בכל העולם?", דברינו לעיל נתנו אור להבנה בדבר. נתבונן ונבין, תענוג רוחני, ונפשו הפנימית לא נתנה לו מנוח עד אשר הגיע להכרה אמיתית וברורה והיא, "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים".

מתגרים בעמלק, מכח כך מגיע הגר השורשי שהוא יתרו (שורש רות, שורש משיח. ובשם יתרו יש אותיות רות). מכח מלחמת עמלק מגיע כח של צירוף של גירות, לא מעמלק עצמו אלא מפעולת המלחמה בעמלק. ברור שההתגרות בעמלק מביא גרים. יתרו, שורש הגרים, בא מכח מלחמת עמלק. ויתרו הוא שורש רות, שורש דוד - שנקרא בן גרים, כי מצד אמו היה בן גרים. (ל"ג בעומר)

בעל ידע (דה"י, א, יד, ז). בעלה ידע. ובדרך רמז, בעל במילוי עולה "אשר לא ידע" (שמות, א, ח). וכן עולה יתרו, שהוא חותן משה, ומשה בחינת דעת. ודעת דקלקול, עמלק. בעל במילוי בגימט' עולה על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק (שמות, יז, טו). (בלבביפדיה קבלה ערך בעל)

וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ מִשֵּׁה (יח ב)

משה רבינו הוא השושבין בין ישראל להקדוש ברוך הוא, קודשא בריך הוא נקרא חתן, וכנסת ישראל כלה, וכמו שאמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מ) כחתן היוצא לקראת כלה, וכשמשה רבינו מצטרף לשאת אשה את צפורה בת יתרו, מהצירוף הזה נולד דברי תורה, כמו שאמרו חז"ל (שמות רבה כז, ח) יתרו שיתר פרשה אחת בתורה, כלומר, מהנישואין האלה, נולד אור חדש בתוך הדברי תורה, ועל ידי כן נעשה היתר פרשה אחת בתורה. (דע את שמחתך פרק כד)

וַיִּיחַד יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה (יח ט)

שורש המילה חדוה היא מלשון יחד, אחד. תרגום המילה אחד בארמית הוא חד, כי האל"ף נפלה. זה נקרא חדוה, כלומר לקחנו דברים שהם היו נפרדים אחד מהשני, וצירפנו אותם. על דרך זה נאמר בכתוב (שמות יח, יט) ויחד יתרו, דפירושו שמח יתרו (רש"י שם, ילקוט שמעוני שופטים סה). כלומר כל שמחה שנקראת חדוה, ענינה בעצם, שהיו קודם לכן דברים שנפרדים ואינם מצורפים יחד. באה חדוה, מצרפת אותם. כאשר יש צירוף, ישנה כאן חדוה. זה חדוה בנפש האדם. אם כן ענינה של חדוה, שהאדם מצטרף לדבר שהוא זולתו, הוא נפרד מזולתו, וכשהוא מצטרף אליו, אזי מכח הצירוף יש כאן חדוה.

שמח תשמח רעים אהובים, כשמחך יצירך בגן עדן מקדם. קודם לכן מה הם היו, נפרדים אחד מהשני. מהי החדווה? חדו. כלומר, הם נעשים ביחד, אחד. (דע את שמחתך פרק ט)

"**ויחד** יתרו על כל הטובה". ופרש"י ב' פרושים, מהו חד. או לשון שמחה, או לשון חידודין. ויש לפרש "ויחד" לשון "יחד לב", יחיד. שהגיע יתרו למדרגת יחוד. ועתה יובן עצת יתרו

המדמה להיות מדמה לעצמו ואז המדמה הופך להיות דם. זו בעצם השורש של "בדבר אשר זדו עליהם". כל מדה כנגד מדה נובע ממדמה ששורשו ביסוד המים. "בדבר אשר זדו עליהם" - בתחילה פרעה רוחץ בדם של תינוקות בית ישראל, המים הופכים להיות דם, ומכאן מגיע השורש של "בדבר אשר זדו עליהם" - המדמה. אבל זה מדה כנגד מדה ששורשו ביסוד המים.

פרעה והמצריים חשבו להרוג את בני ישראל על ידי מים, וכל אחיזת כוחם היה מצד הנפילה של יסוד המים. זה מים הזידונים, כאשר יסוד המים משתעבד לאש. ואיך מתגלה שהמים משתעבדים לאש? כאשר המים הופכים להיות דם, שהמים הופכים לאדמימיות של אש. זה גופא ההגדרה שנקרא זדון. (דע את מידותיך יסוד המים)

וַיֵּבֵא אֶהָרֶן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַכֵּל לֶחֶם (יח יב)
אכילה. וכתוב (שמות, יח, יב) ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים. וכתוב (ויקרא, ח, לא) אהרן ובניו יאכלהו. והוא השורש לכל אכילת כהנים בקדשים. (בלבביפדיה קבלה ערך אהרן)

וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָּהּ (יח כ)
ר' יהושע בריה דרב אידי אמר, והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה. והיינו שבחטא אדה"ר ניתן "להט החרב המתהפכת לשמור את "דרך" עץ החיים", ונאבד הדרך, ונצרך לתקנה ולהשיבה. מר זוטא אמר "וזההרתם" את בני" מטומאתם. והיינו ש"הזהר" העליון מברר שלא יאבד. כי בחשך הכל אבוד, והזהר, אור העליון מברר שלא יאבד. (בלבביפדיה מחשבה אבד)

וְאַתָּה תַּחֲזֶה מִכָּל הָעַם (יח כא)
נתבונן להבין ביתר עומק, הרי לפי מה שנתבאר הגדרת הדבר היא שגם אצל הזכר חל כח של 'בינה יתירה', אלא שה'בינה יתירה' שבו, היא לא יתירה מדין הקצוות שזהו ה"ב, אלא מדין ה"ג שבה.

מצד ה'בינה יתירה' של הנקיבה המתגלה בקצוות, הגדרת ה'יתירה' הוא היתר שבצירוף שמתגלה ע"י שכל הקצוות שנתפזרו לכל ה"ב צדדים מצטרפים יחד, וזוהי א"כ בחינת ה'בינה יתירה' שמתגלה בתפיסת ה"ב של הנקיבה שהיא מצרפת את כל הדברים הרחוקים ביותר שישנם, ומצד כך, המילה 'יתירה' היא מאותו שורש של המילה 'מיתר' שהגדרתו - חוט שמצרף ומחבר שני קצוות, זהו גדר הבינה יתירה שניתנה בנקיבה שמצרפת ע"י הקוים - המיתרים הללו את כל הדברים הרחוקים.

אבל הזכר שהוא במדרגת ה"ג, ה'בינה יתירה', זה מה

נמשיך להשיב על השאלה השניה שנשאלה בראשית הדברים והיא "האם גם בנו קיים כח זה כיתרו? התשובה ברורה לחלוטין! ודאי וודאי שכן! אלא שאולי כח זה נעלם בתוכינו לגמרי! אע"פ שאנו לומדים רוב היום או חלקו, מ"מ בבדיקה מעמיקה נבדוק להיכן לבנו נוטה, מה תשוקת לבנו, האם לרוחניות, לקב"ה, או ח"ו אנו נוטים אחר החומריות. אין הדבר נמדד בכמה שעות ביום האדם לומד, אלא הדבר נמדד במה שהוא מתעסק בשעות הפנאי (אם יש כזה מושג), מה הוא חושב בלכתו ברחוב. וכן בממונו, את מעט הכסף הנוותר לו אחר קניית ההכרת, האם קונה בזה מותרות או מחלקם לצדקה, ותן לחכם ויחכם עוד. המשכיל דקדושה המחפש את האמת, יבין הדברים לאשורם. (בלבבי חלק ג מאמר ד)

כִּי בְדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם (יח יא)

נאמר "כי בדבר אשר זדו עליהם" (שמות יח, יא), ואומרים חז"ל: 'בקדירה שהם בישלו, בה נתבשלו' (סוטה יא). המצריים רצו "כל הבן הילוד אל היאורה תשליכוהו", הם זדו במים, ולכן הם נידונו במים, מדה כנגד מדה. עומק הדבר, כי כל בן לא רק נולד מטיפה שבמוח שזה יסוד המים, אלא כל בן נולד גם מבישול התחתון שזה יסוד האש דקלקול. ועל ידי כן הם זדו לעשות "כל הבן הילוד אל היאורה תשליכוהו". הם זדו במים כי הזדון התגלה בשעבוד המים לאש. 'בקדירה שהם בישלו בה נתבשלו' - כמו שהיה 'סוס ורוכבו רמה בים', שהיה גם גילוי של אש כמו שאומרים חז"ל, ומצד כך הזדון חל במים בדבר אשר זדו עליהם.

"בדבר אשר זדו עליהם", מתגלה בהם מדה כנגד מדה. כל 'מדה כנגד מדה' מתגלה מכח שנקרא 'מדמה'. ושורש המדמה דקלקול בה'דם' שב'אדם'. ומשם מגיע מדה כנגד מדה. המכה הראשונה במצרים היה מכת דם, שהמים נהפכו לדם - מכח המדמה שבמים מתגלה בפועל על ידי אופן של מכת דם.

בלשון קצרה, כל מדמה הוא לדמות דבר לדבר, ושורש הכח זה בכמים הפנים אל הפנים כן לב האדם אל האדם. זה הגדרת כח המדמה שמתגלה במים. כאשר מתגלה מדמה דקלקול, זה מתגלה כדם, ששייך לאדמימות של האש. זה גופא הנפילה של המדמה ביסוד המים. זה עומק ההגדרה של מכת דם, שהמים נהפכו לדם.

כל זמן שהמדמה נשאר במדרגת מים, אז המים הם צלולים, ומתגלה שם כמים הפנים אל הפנים כן לב האדם אל האדם, ומתגלה המדמה כפי שהוא בשורשו, במים. אבל כאשר המים נתקלקלו והמדמה נופל לתתא, זה הופך המים לדם. וזה המכה, שהכח המדמה שבמים לא מתגלה באופן של כמים הפנים אל הפנים וכו' אלא הכח המדמה נופל לעכירות המים שמקלקל המים ומדרגת המים יורד למדרגת דם. זה הופך

מדרגת יתרו שייתר פרשה אחת בתורה. מה שהוא יתר פרשה אחת בתורה, 'ואתה תחזה', זה שורש מציאות הדבר שמתגלה ההארה שלמעלה ממדרגת הנקבה עלי שכרך ואתנה, היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם. זה עומק המדרגה העליונה, במדרגת הלשמה. (בלבביפדיה מחשבה צירוף ב-ל)

וַיִּבְחַר מֹשֶׁה אִנְשֵׁי חַיִל מִכָּל יִשְׂרָאֵל (יח כה)

"ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אותם ראשים על העם" (שמות יח כה), זהו שורש לבחינה נוספת בבחירה. הזכרנו לעיל שבני האלוקים שהם השרים והשופטים, נפלו בבחירה בבנות הארץ, ואילו כאן, כאשר משה רבינו בא למנות את השרים והשופטים, נאמר ג"כ לשון "ויבחר".

הבחירה הזו של השרים והשופטים נעשית בעצתו של יתרו חותן משה, יתרו הוא אבי צפורה אשת משה, ביחס של אשה כלפי משה, ובנוסף יתרו הוא משורש דקין, שזה שורש הבחירה דקלוקל. הבחירה של משה בעצם באה לתקן את שורש הבחירה דקלוקל, כאשר משה רבינו בוחר ראשים לעם, הוא מתקן את בני האלוקים הראשונים שבחרו מצד הקלוקל.

הבחירה העליונה ביותר היא הבחירה של הקב"ה. בברכת ההפטרה מברכים "אשר בחר בנביאים טובים", ובפרטות הבחירה הזו היא במשה רבינו, שהוא שורש כל הנביאים כולם, הבחירה של הקב"ה התגלתה במשה רבינו.

"שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, פירש מן האשה ושיבר הלוחות והוסיף יום אחד מדעתו" (יבמות סב). מצד כך "הסכימה דעתו לדעת המקום", כי בחירתו של מקום התגלתה במשה רבינו. כשמשה פירש מן האישה, בעומק הוא פירש ממדרגת "נשים מכל אשר בחרו", ולפיכך התגלתה אצלו הבחירה העליונה, שהיא בחירתו של מקום.

משה רבינו עשה בתחילה תיקון של בחירה ביראת אלוקים, בעצת יתרו הוא בחר דיינים יראי אלוקים, כנגד הבחירה של בני האלוקים, שרים חשובים. הצירוף של משה ליתרו היה מכח צפורה אשתו, ובכך שהוא פירש לאחר מכן מצפורה הוא תיקן תיקון עליון יותר של הסתלקות מנקודת הבחירה התחתונה. בכך שהוא פירש מצפורה הוא למעשה פירש מהבחירות כולן, והתגלתה בו הבחירה העליונה שהיא בחירתו של מקום. (משלי פ"א כט)

שְׁנַיִם בָּצַע (יח כא)

בתורה מצינו את הלשון **בצע** בשני מקומות, הראשון הוא ביהודה שאומר לאחים על יוסף "מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו" (בראשית לז כו), ומפרש התרגום 'מה ממון נתהני

שמתגלה בו מדרגת הדעת של ה'אחד', ובעומק זה נקרא 'יתר' מאותו לשון של 'תורה' כעין מה שנאמר אצל יתרו שהוא נקרא יתרו משום שהוא יתר פרשה אחת בתורה, פרשת "ואתה תחזה", והרי שה'יתר' שמתגלה בזכר שנת ה"ג זוהי המדרגה שמתגלה בו תוקף הארת הדעת מכח מדרגת התורה עצמה שמצרפת את הכל.

הובינה יתירה הזו שמתגלה בזכר, היא בבחינת יתר שהוא שורש שקרוב למילה כתר - וזוהי מדרגת הכתר שמתגלה בשנת ה"ג כמו שמפורש להדיא בדברי רבותינו, וא"כ עומק מדרגת הבינה שמתגלה אצל הזכר זה בינה שמתגלה ממדרגת היתר - הכתר שהיא המדרגה העליונה.

ובלשון אחרת והיינו הך, הרי כמו שאומרת הגמ' נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת שנאמר "ותחסרהו מעט מאלקים", ומצד כך, הבינה שמתגלה בנקיבה זהו המ"ט שערי בינה של כל ההתפרטויות שישנם בבינה, שהרי כל מ"ט בנוי משבע פעמים שבע כשכל שבע בנוי מששה ואחד, ששה אחד שמכפילים אותם, והרי שהמ"ט שערי בינה זה חיבור של כל הצדדים.

משא"כ החיבור שמתגלה מכח מדרגת הבינה דזכר זהו מהשורש העליון של מדרגת אור של שער הנ' שבבינה, ולפי"ז, מה שנאמר בגמ' 'נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת' שמשם לא זכה לשער הנ', [אף שכידוע בחלק מדברי רבותינו מבואר שבמתן תורה שהיה ביום החמשים, משה רבינו זכה לשער הנ'], מה שמשה רבינו זכה רק למ"ט שערים ולא לשער הנ' זה מקביל ללשון חז"ל שנאמר על משה משורש חטא העגל "תש כחו כנקיבה", וע"י כן, הבינה שהתגלתה אצל משה היא בינה במדרגת נקיבה שנמצאת רק בקצוות ולא בינה שנמצאת בנקודת האמצע שעולה עד שער הנ' של הקדושה בבחינת "תכלית הידיעה שנדע שלא נדע".

ומה שנאמר אצל יתרו שהוא נקרא יתרו משום שהוא יתר פרשה אחת בתורה של "ואתה תחזה", זה הרי גדר של דין ודברים שנמצאים בין אדם לחבירו "דברי ריבות בשעריך" בבחינת 'בין לבין', וזהו בעומק בינה המתגלה בבחינת בינה דנקיבה, כלומר, על אף שזה תורה, אבל זה תורה שבמדרגת המ"ט שערי בינה. (ב-י בינה)

באור דלעתיד לבוא יש בו שתי מדרגות, המדרגה התחתונה היא היום לעשותם ומחר לקבל שכרם' (עירובין כב). וזו הבחנה של רות, נקבה שיוצא ממנה משיח, שהוא בבחינת ולמחר לקבל שכרם, 'נקבה עלי שכרך ואתנה'.

אבל המדרגה היותר עליונה דלעתיד לבוא, היא 'אוצר מתנת חיים', שהוא למעלה ממצאיות השכר. מצד המדרגה הזו, זו

איתא בזוהר הקדוש (פנחס רע"מ רל ע"א), שארבעת המעלות שהזכיר הקב"ה שצריך שיהיו לשרי האלפים ושרי המאות, היינו אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת ושונאי בצע, הינם כנגד אדם הראשון והאבות הקדושים. אנשי חיל כנגד אברהם אבינו, יראי אלוקים כנגד יצחק שמידתו יראה, אנשי אמת כנגד יעקב אבינו שמידתו אמת. ושונאי בצע כנגד אדם הראשון.

והנה כידוע מדברי חז"ל (זוהר בראשית קנד ע"ב) שישנם ארבעה רגליים במרכבה, שלשה כנגד אברהם יצחק ויעקב, והרביעית כנגד דוד, שבשורשה היתה צריכה להיות כנגד אדם הראשון, אלא שבחטאו נתן ע' שנה לדוד המלך.

נמצא, שאותה בחינה שמצינו אצל דוד המלך של ביצוע, וכפי שנאמר "ויהי דוד עושה משפט וצדקה", באה לתקן בשורשה את הבחינה של שונאי בצע אצל אדם הראשון.

אולם בעומק, אצל דוד המלך מצינו את כלל הבחינות כולם, שישנם הרי כמה בחינות מקבילות, שלשה אבות, אברהם יצחק ויעקב. שלשה יסודות, רוח מים אש. שלשה מידות, אהבה יראה ורחמים, וכן על זה הדרך. והכלי המקבלם הוא דוד המלך, מצד כך מידתו היא **הבצע**, שיש בה את שלשת העיתים **בוקר צהריים וערב**, ואת שלשת האבות **אברהם יצחק ויעקב**. (משלי פ"א יט)

וְשִׁמְתָּ עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלֵפִים (יח כא)

כתיב (בראשית, כ טז) ולשרה אמר, הנה נתתי אלף כסף לאחיק. אברהם שמדתו חסד נתן לו כסף שהוא בחינת חסד, אהבה, כיסופים. ומכח כך נעשו לבנ"י שרי אלפים (שמות, יח, כא) שרי, שרה - שרי. אלפים מכח אלף כסף. (בלבביפדיה קבלה ערך אלף)

לנא' וכו', כלומר כאן השורש 'בצע' מתפרש כממון. וכיוצא בזה אומר הקב"ה למשה רבינו שיבחר לו אנשים מתוך העם לשמש שרים על העם "אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שנאי בצע" (שמות יח כא), ומפרש התרגום 'דסנן לקבלא ממון', כלומר אנשים ששונאים לקבל ממון.

ידוע מדברי רבותינו (עי' מגלה עמוקות פרשת תולדות, ועוד) שתיבת **בצע** הוא ראשי תיבות **בוקר צהריים ערב**, והוא האותיות שניות של האבות הקדושים **אברהם יצחק ויעקב**. **עוד** מצינו שורש למילה **בצע** גם בדיני תורה, בבציעת הפת, ודין בציעה בממון. דין בציעת הפת מובא בגמרא בברכות (מו). שעל בעל הבית לבצוע את הפת כדי שיבצע בעין יפה.

דין בציעה בממון מקורו בברייתא בסנהדרין (ו): שם מביאה הגמ' את דעת רבי יהודה הסובר שאסור לבצוע, המקור לדברי רבי יהודה לבציעה זו הוא מיהודה שנאמר "ויאמר יהודה אל אחיו, מה בצע כי נהרוג את אחינו" וגו'. וכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ ועל זה נאמר "ובוצע ברך נאץ השם".

לעומת זאת מביאה הברייתא דעה חולקת, והיא דעת רבי יהושע בן קרחה שאמר שלא די שאין איסור בדבר, אלא אף מצוה לבצוע, שנאמר (זכריה ח טו) "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם", ולכאורה קשה, שהרי המושגים משפט ושלום מתנגדים זה לזה, ובמקום שיש משפט אין שלום וכן להיפך במקום שיש שלום אין משפט. אלא התשובה איזהו משפט שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע. וכן מצינו בדוד המלך שנאמר (שמואל ב' ח טו) "ויהי דוד עושה משפט וצדקה", וגם כאן הרי המושגים משפט וצדקה לכאורה סותרים זה את זה, אלא איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה ביצוע.

מבואר מדברי הגמרא, שאותה ההבחנה של בצע שנאמרה ביהודה בצד הקלקול, מתגלה אצל דוד המלך מזרע יהודה באופן של תיקון וקדושה.

¹ בסוד כלי המקבלם, או שנמצא מעליהם בסוד כופה עליו את הכלי, וכדאיתא בגמרא (מ"ק טז): על הפסוק (שמואל ב' כג ח) "אלא שמות הגברים אשר לדוד וגו' ראש השלישי", תהא ראש לשלשת אבות.

צורת אדם

השיעור הבא בנושא: **גלגל**
יום שלישי כא' אדר תשפ"ו

רח. הרב **בלוי 33**
ירושלים
20:30

וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' לָךְ רַד וְעַלִּית אֹתָהּ וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכְהֵנִים וְהָעָם אֵל יֵהָרְסוּ לְעַלְתָּ אֵלָהּ פֶּן יִפְרֹץ בָּם (שמות יט, כד)

ובניו נתעלו ע"י אהרן, וכן יהיה לעתיד, דכתיב (ישעיה מ ה) 'נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו, אין הכוונה שיהיו כולם שווין, שהרי כתיב (ירמיה ו יג) 'מקטנם ועד גדולם, משמע שיהיו גדולים וקטנים, אלא מ"ש 'יחדיו', שיתעלו כל אחד מעלייתו הסמוך לו במדרגה, עכ"ל. (ובעומק, לפי תורת הרש"ש, בסוד 'אורך' זה למעלה מזה, אולם בסוד 'עובי', יש בהם צד של שווין, ודו"ק).

ובעומק, כל אחד לפי קרבתו כך השיג את התורה, ומשה שנכנס לפני ולפנים, ונגש אל הערפל לבסוף, דבק בגילוי מדרגת קב"ה ואורייתא וישראל חד, אולם אהרן מחיצה לעצמו, דבק במדרגת תלת קשין מתקשין דא בדא, קב"ה אורייתא וישראל, ודו"ק. זמ"ש להלן (כד ב) 'ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו'. וכתב האברבנאל (יט א - השאלה הי"ג) וז"ל, ובאותה השגה היו המחיצות וחלופי ההשגות, לא בשמיעת עשרת הדברות, עכ"ל.

'עמך' בין אהרן ולכהנים, לומר שאין הכהנים עמו במחיצתו, עכ"ל. והיינו משה לבדו, אהרן לבדו, כהנים רבים יחדיו.

ודבר זה נגלה יתר על כן כשעלה משה להר, ישראל מחיצה לעצמו, אולם משה בקע המחיצה ועלה, 'ומשה נגש אל הערפל' (שם כ יח), והיינו משה אינו לבדו אלא כביכול עם השכינה, משא"כ אהרן נשאר בגדר 'מחיצה' לעצמו, ודו"ק. וזהו שורש כהן גדול, אהרן, שנכנס לבית קדשי הקדשים לבדו, ודו"ק.

ועומק גדרי מחיצות הללו, ביאר בפנים יפות (להלן כד א) וז"ל, לכאורה מלת אתה מיותר שכבר אמר עלה, גם מ"ש והעם לא יעלו עמו מיותר, אמנם ענינו כבר כתבנו במתן תורה, דאף שכל ישראל שמעו מפי הגבורה, לא היה קבלתם שוה, כמ"ש רש"י בפרשת יתרו (פסוק דידן) בפסוק ועלית אתה ואהרן עמך וכו', אמור מעתה אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו, והם מחיצה לעצמם, וענינו כי איש את אחיו יעזור, ואהרן נתעלה ע"י משה,

ולהלן (כד, א - ב) כתיב, 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחק. ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו'. וכתב רש"י וז"ל, אמור מעתה, אתה מחיצה לעצמך, ואהרן מחיצה לעצמו, והם (הכהנים) מחיצה לעצמם, עכ"ל. אולם כתיב אתה ואהרן 'עמך', ורק אח"כ 'והכהנים' ואינו עמך. והרי אהרן אף שיש לו מחיצה לעצמו, מ"מ גדרו עם משה.

ונתבאר ענין זה ברע"ב, וז"ל, אין להקשות איך יכול לומר אהרן מחיצה לעצמו, שהרי כתיב אהרן עמך, (וי"ל) לפי שכבר הפסיק הכתוב בינו ובין אהרן, שכתב 'ועלית - אתה - ואהרן', שלא היה צריך למלת אתה, אלא להפסיק בענין אחר וכו' (והיינו ועלית אתה, ואהרן לבדו וכו', ומה שאמר 'עמך' ר"ל קרוב אליך, ואולי י"ל שהמרחק בין אהרן למשה, היה קטן יותר מן המרחק בין הכהנים לאהרן, והבן). ובא להשמיענו שהוא דומה למחיצת משה, שכשם שמשה לבדו במחיצתו, כך אהרן לבדו במחיצתו, ולכן הפסיק במלת

כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך (שמות כ, יב)

ימים, א"כ למה אמר הכתוב על האדמה, דהא ישיבת א"י לחוד ג"כ שכרו אריכות ימים, ע"ש. ונראה שאף אם כיבד או"א דחו"ל, יזכה להכנס לא"י ולהאריך בה ימים, והבן. והינו שכיון שדבק בו כח של אריכות, לכן יזכה לבוא למקום האריכות, א"י, ודו"ק ועין פנ"י ברכות שם, ד"ה א"ל לר' יוחנן.

וכתב הרד"ק (ספר השורשים ערך ארך) וז"ל, תאריכו ימים על האדמה, תארכו הזמן שתשבו על האדמה, ימים רבים, עכ"ל. וזהו דבקות במדרגת אריכות, הן של מקום הן של זמן (כנ"ל) והן של נפש, וזהו דייקא במכבד או"א שמצרף חייו שלו לחיי או"א, ובזה חשובים כחד, ועי"ז נגלה לו אריכות ימים משעה שנולדו או"א, והבן.

ועין קהלת יצחק, דברים י"א, כא.

האדמה, במדרגת אדמה, כפשוטו, ע"ש. **ובעומק** שורש כל אריכות ימים הוא "מעל" האדמה, וכאשר דבקים באדמה נופל למדרגת לכלותם מעל פני האדמה, והיינו שנופלים מעל פני האדמה, למדרגת אדמה, בחינת עפר אתה ואל עפר תשוב.

ובעומק יותר, כלל כל הארצות הם אדמתם בחינת קיצור ימים. אדמה, אותיות א - מדה, מדה וגבול. אבל א"י שהיא ארץ הצבי, שדומה לצבי שמתרחב כמ"ש חז"ל, וכן על לעת"ל אמרו, עתידה א"י שתתפשט לכל הארצות כולם, ולכן בה נגלה אריכות הארץ עצמה. ולכן היושב בה זוכה לאריכות ימים כמ"ש (ברכות ח, ע"א) שהיושב בא"י מתקיים בו אריכות ימים, והיינו שמכח א"י שגנוז בה כח של אריכות, מאריך ימים. ועין מהרי"ל דיסקין על אתר וז"ל, על מצות כיבוד או"א לחוד הוא ג"כ בשכר אריכות

ולהיפך כתיב (שמות לב, יב) ולכלתם מעל פני האדמה. וכתיב (דברים ל, יח) לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה.

וכתב הרבינו בחיי (דברים כב, ז) וז"ל, והשכר בשתי מצות הללו, הוא אריכות ימים, אלא שבמצות כבוד אב ואם הזכיר "על האדמה", וכן (דברים כה, טו) במשקלות, וכאן בשלוח הקן אמר למען ייטב לך והארכת ימים, ולא הזכיר על האדמה, עכ"ל.

ובשפתי כהן (דברים י"א, כב) ביאר שיש אריכות ימים על האדמה כפשוטו, ויש אריכות ימים מעל האדמה, כי יש מהלך חדש שזה מן הארץ עד לשמים, וזהו אריכות ימיהם של אברהם יצחק ויעקב יחדיו שחיו חמש מאות שנה יחדיו, וזהו מדרגת אריכות ימים למעלה מן האדמה, הינו במדרגתם ששורשה בין שמים לארץ, ויש אריכות ימים על

מזבח אדמה תעשה לי (שמות כ, כא)

אלקים רוח נשברה (תהלים נח, יט) לזה אמר מזבח אדמה, שיעשה עצמו מדרך ומרמס לכל כאדמה, עכ"ל. ועין כלי יקר, (דברים ט"ז, כא) ופנים יפות על אתר וחתם סופר, פסוק י"ט. ופרק כה, פסוק מ'. ועין מעשי ה', שיהא דוגמת הר סיני, והבן, שהוא שפל דברים.

ועוד נראה כנגד מה שכתוב דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת. ולכך ס"ל להא מ"ד שיהא מחובר לאדמה, וזהו תיקון דבקות בהארץ שלעולם עומדת. והבן. והיא פשוטה בלתי כמו התנשאות עין עקדת יצחק.

ואמרו (תיקונים י"א ע"א) והוא עפרא לתקנא ביה (את ערלת הברית) מזבח אדמה, ודם דברית כאילו דבח עלה עלוון, הה"ד מזבח אדמה תעשה לי. וכבר אמרו רבותינו אדמה, תקרי דם-מילה, והינו שבמזבח יש אור תיקון הדם ובפרט בהקרבת הקרבן וזריקת הדם ולכן נעשה אדמה-דם-אה, תיקון הדם והבן.

וכמ"ש חז"ל (ב"ר יד, ח) ממקום כפרתו נברא (אדה"ר), היך מה דאת אמר, מזבח אדמה תעשה לי, אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו ממקום כפרתו, עכ"ל. וזהו טהרת יסוד העפר, שכאשר חטא אדה"ר, פגם את העפר-אדמה שממנו נברא, ודו"ק. והינו כי בשעה שלקח הקב"ה לברוא את אדה"ר, המקום שממנו נלקח העפר, נעשה חלול, וזהו השורש למזבח שיהא חלול כמ"ש במכילתא שם. אלא כיון שקלקל האדם חוזר וממלא את מקום חללו של העפר, וזהו שורש כפרתו שחוזר ונקבר ומילא חלל זה. וזה השורש שמחד יהא חלול באדמה, אולם מאידך יש דין למלאות אותו חלל, ודו"ק. ובקלקול כתיב, כי ימצא חלל באדמה.

עוד כתב בשפתי כהן (פסוק ט) וז"ל, מזבח אדמה במילואו כתיב, מ"ם זי"ן בי"ת חי"ת אל"ף דל"ת מ"ם ה"א, גימט' היא ענוה ושפלות והכנעה, זה הוא תכלית המזבח, וכן הוא אמר זבחי

ואמרו מגילה יב ע"ב, אדמתא, כלום בנו לפניך מזבח אדמה.

וכתב רש"י, מזבח אדמה - מחובר באדמה, שלא יבנו על גבי עמודים או על גבי כיפים (מכילתא). דבר אחר, שהיה ממלא את חלל מזבח הנחשת אדמה, בשעת חנייתו, עכ"ל. ובמכילתא (פרשת החדש, י"א) אמרו, חלול באמה נעשה, וכו'. ועין מלבים על אתר ועי"ש שיטה נוספת שיהא "מחובר" לארץ. וכתב האבן עזרא, וז"ל, וי"א כי מזבח אדמה, שלא יהיה על מקום גבוה (אלא באדמה) וענין זה משמע בלשון וכו', והנה פירושו מזבח אדמה כמשמעו עשוי אדמה, עכ"ל. וכתב החזקוני, וז"ל, שלא יוכלו לעשות כיורי פסלים, עכ"ל. ועין רלב"ג על אתר, וז"ל, ר"ל שיהא מחובר לקרקע שלא תבנה על גבי ספין ולא ע"ג עמודים, כדי שלא תתן התנשאות ורוממות למה שתעבוד בו את ה' יתעל, עכ"ל.

ובשפתי כהן (בראשית א) כתב וז"ל, מזבח אדמה, לטהר יסוד העפר, עכ"ל.

ואם מזבח אבנים תעשה לי וגו' (שמות כ, כב)

לבנות אבניה גזית רק אבנים שלמות, כי אבני גזית הם רמז לכוחות הטומאה המקטרגין ומדקדקין לכל עון ולכל חטאת (עיין גר"א בתיקונים, הקדמה, הנ"ל, וז"ל, ואם מזבח אבנים שהוא מסטרא דסמא"ל ונוק', אבני נגף, לב האבן, כי חרבך הנפת וכו'), וכו', ולפיכך אבני מזבח לכפרה באין, שאין האבן מכוונת, אלא מכאן רחבה ומכאן קצרה היא, רצויה למזבח. עכ"ל. והוא השורש ל"הרחבת" הכנס"י ע"י גרים. ודו"ק. ועיין שערי צדק (ש"א, ד"ה והמדה הזאת נקראת מזבח).

ובחינת גרים במזבח אבנים, בבחינת אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה, התחתון עולה למעלה מן הכלי, וכמ"ש בליקוטי הלכות (ח"מ, ערב, ה"ה) שזהו בחינת כל הקורבנות שהיו במקדש, שהיו על מזבח אדמה דייקא, כמ"ש מזבח אדמה תעשה לי או מזבח אבנים, שהוא ג"כ תכלית גשמיות המקום, כי עי"ז עיקר המחילה והסליחה, שמכפר המזבח שע"ז עולים מהמקום הגשמי של עפר ואדמה למעלה לבחינת "למעלה מהמקום".

אבנים. והיינו כח השילוש המחבר, בבחינת חוט המשולש לא במהרה ינתק. ועיין זבחים (סא, ע"ב) דתניא, ר"א בן יעקב אומר, מה ת"ל, אבנים, אבנים, אבנים, אחד של שילה, ואחד של נוב וגבעון, ובית עולמים. והיינו ג"פ אבן, ודו"ק.

והוא בחינת ג' אבות חוט המשולש, ג' רגלים, שבמרכבה. עיין רמח"ל, תפלות פנות המרכבה, וז"ל, כולם אבנים שלמות, מצטרפים באותיותיהם שלוש לאחד, והחוט המשולש לא במהרה ינתק. ועיין שם משמואל (במדבר, תרע"ד. וישלח, תרע"ד. חנוכה, ר"ח טבת). ומכך נמשך הארת רגל רביעי, דוד, שורש לגרים. וכמ"ש בזוה"ק (לך לך, צה, ע"א) ואם מזבח אבנים תעשה לי, רמז לגיורא כד אתגייר דאיהו מעם קשי קדל וקשי לבא, האי אקרי מזבח אבנים, וכו', עי"ש (ועי"ש עוד אחרי מות, עג, ע"ב, וצו, כט, ע"ב. ותיקונים, ח, ע"א). והוא הרחבה של הכנס"י.

ועיין רקאנטי (יתרו) וז"ל, כי המידה הזאת חפצה בטובתן של ישראל, ואינה מדקדקת לרוב חטאם, ולכך אין

וכן כתיב (דברים, כז, ה) ובנית שם מזבח לה' אלקיך מזבח אבנים. ובנהו יהושע כמ"ש (יהושע, ח, לא) אז יבנה יהושע מזבח לה' וגו', ככתוב בספר תורת משה מזבח אבנים. וכתב (כי תבא, שם) אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' וגו'. אולם דרשו (מכילתא דר"י, יתרו, יא) רצה לעשות אבנים יעשה, של לבנים יעשה, עי"ש.

ואמרו (תוספתא, ב"ק, ז, ז) אבנים שמשילות שלום בין ישראל אביהם שבשמים. ושורש השלום באבנים עצמן בינם לבין עצמן, כמ"ש (ע"ז, נג, ע"ב) בימוס, אחת, מזבח אבנים הרבה. והיינו שאבנים הרבה נעשים אחת, עי"ש הילפותא. ושורשו באבן יעקב ששם מראשותיו, שנעשו י"ב אבנים אבן אחת, והיינו שלום בין האבנים (עיין מלכים, א, ית, גבי אליהו), היפך מ"ש בשבטים (י"ב אבנים כנגד י"ב שבטים, כנ"ל) ולא יכלו דברו לשלום. וזהו שכתוב ביהושע (ד, כ) ואת י"ב האבנים האלה וגו'. עיין פסיקתא זוטרתא (כי תבא). עיין סוטה (לה, ע"ב), וירושלמי (שם), ואפיקי ים (שם). ועיין מדרש אגדה (שופטים, טז, כב) מזבח שלשה

סימן כג' - סעיף א': מותר ליכנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות אסור משום לועג לרש. במה דברים אמורים, בימיהם שהיו מטיילים ציצית במלבוש שלובשים לצורך עצמם, אבל אנו שאין אנו מכוונים בהם אלא לשם מצוה אסור אפילו אינם נגררים. והני מילי כשהציציות מגוללים, אבל אם הם מכוסים מותר.

בירור הלכה - סעיף א'

בדין זה של כניסה עם ציציות לבית הקברות ישנם כמה חילוקי דינים וכמה הגדרות.

א. ציציותיו נגררים על הקברות. ובוזה כתב השו"ע שיש משום לועג לרש. אולם לשון זה אינו מוזכר בגמ', אלא כך אמרו שם, דלייה (הגביהנו - לשון רש"י), כדי שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מחרפין אותנו. ובאמת כתב בארצות החיים (המאיר לארץ, ס"ק א) וז"ל, מהר"א בשם הרא"ה, גבי ציצית אין הטעם משום לועג לרש, כיון שמוכרח ללבוש הבגד אין נראה כמלעיג, רק שהמתים כשיודעים מצטערים מזה, עכ"ל, עיי"ש. אולם לכאורה יכול להגביהם ומצד כך יהא לועג לרש, וכמ"ש תלמידי ר' יונה (הובא בב"י על אחר) וז"ל, דמדחזינן שלא חששו אלא שלא ישליכם על הקברים, שמעינן דמותר ללבושו וכו', ואינו חייב להסיר המלבוש שלובש בשעה שהולך בבית הקברות, עכ"ל, עיי"ש בדבריהם. ולפ"ז צ"ב בדברי הרא"ה, נהי שאינו יכול לילך בלא מלבוש ודרכם היה לילך במלבוש שחייב בציצית, וכלשון הלבוש, שאי אפשר לו להסיר כל בגדיו ולילך לבית הקברות, אולם יכול להגביהם. ואולי ס"ל לרא"ה שלא הטריחו בכך שיקרא לועג לרש, כי יש בה טירחא, וכמו שלא הטריחיהו לקנות בגד חדש שאינו חייב בציצית, וכן לא הטריחיהו ללבוש בגד עליון שיכסה הציציות. וכאשר אינו עושה כן אינו נקרא לועג לרש, כי אינו צריך לטרוח כל כך, אולם מצער המת.

ב. נכנס עם ציציותיו לבית הקברות, אולם אינם נגררים על הקברות. וע"ז כתב השו"ע שאף בציציות שלנו שאינם אלא למצוה, אם הם מכוסים מותר.

ויש לחקור אם הטעם שהמת רואה, או שזהו בזיון למת בעצם. כתב בכף החיים (אות א) וז"ל, והטעם מפני שנפשות המתים עומדים על קבריהם, כמ"ש בשער המצות פרשת ויחי ובשער הגלגולים (הקדמה לו), דף עג, ע"א), דאם לא כן לא שייך לחלק בין הציצית מכוסה או אינו מכוסה, דהא בלאו הכי המת מכוסה בקבר, אלא מפני הנפש העומדת שם למעלה על הקבר, עכ"ל. ולדבריו זהו מפני שהמת רואה. וצ"ב שהמת פעמים רואה אף אם מכוסה, כידוע ליודעים. ויותר נראה שאף אם רואה, ס"ל שרואים שאינו עושה כן בשאט נפש, אלא טורח לכסות, ליכא לועג לרש, כי אינו צורה של לעג. ועיין שתילי זתים שהובא בכף החיים שם, ואינו תחת ידי. ולפ"ז נראה שאף בציצית הנגרר על הקברים, אינו רק כי המת רואה, אלא זהו צורת לעג.

הלכה פסוקה - סעיף א'
יש להתרחק מלצער המתים.

פירוש על דרך הסוד - סעיף א'

כתב השמ"ק (צרכות, ית, ע"א) וז"ל, ללא דמי לתפילין או שאר מצוות דאמרינן לעיל, לא יהלך אדם צצית הקצרות ותפילין צראשו, וכו', דהתם היא מצוה מיוחדת צפני ענמה, אבל הכא צצית שהיא חוצת "מנח" (והיינו שאף שהוא חוצת גזרא, הטלתה בצגד, ודו"ק) מותר, שאינו יכול להסיר המלבוש שלובש בשעה שמהלך צצית הקצרות, אלא שיש לו להזהר שידלה הציצית, עכ"ל. ולפ"ז אם לובש צגד מיוחד שכל תכליתו לקיים צו מצוות צצית, יש להסירו, כן כתב צ"י יונה, על הרי"ף, שם. וכן העתיק הצ"י על אחר, וכן פסק הטור על אחר. וכן פסק השו"ע הכא. ומצוה שטלית עם צצית, היא לועג לרש, וצפנות הוא ככל מצוה שאסור צצית הקצרות כתפילין צראשו כנ"ל.

אולם צעומק, צצית יש בה זכירת כל המצוות, "וראיתם וזכרתם", והוא לועג לרש טפי, שהוא נעשה חופשי מכל המצוות, והבן, כ"כ הרא"ש (מו"ק, פ"ג, סימן פ). ותוס' (רא"ש, צרכות, ית, ע"א, ד"ה דלייה). וכתב הרא"ש (שם) וז"ל, ושמואל לטעמיה דאמר צצית (פרק השואל, קנא, ע"ב) מצוה אינן צטילות לעת"ל, ואם לא יטילו צצית צתכריכי המת, נמצא לעתיד לצא כשיעמדו הצדיקים בלבושיהם, היא צלא צצית, ויהיה לועג לרש שגורמין לו לעמוד צלא צצית לעת"ל, והוא חייב, עכ"ל. וצעומק, כיון שעמיד לחזור לקיים מצוה זו כצראשונה, איכא לועג לרש טפי, שכזכור לועג לו דייקא צמורה שעמיד לקיימה ראשונה, ועתה פטור ממנה.

ואמרו (שבת, לב, ע"ב) שצעון צצית, צניו של אדם מתים. וציר המהר"ל (שם, וכן צראשית, לח, טו) וז"ל, ופתיחך - הוא ענף צצית, שהם ענפים מן הצגד, כך הצנים יוצאים מגוף האדם. ולכך אמרו צעון צצית צנים מתים, צפרק צמה מדליקין, וידוע כי הצנים דומים לצצית, כמו שהציצית יוצאים מן מלבוש האדם, כך תולדות הצנים יוצאים מגוף האדם, שהוא מלבוש לנשמה, עכ"ל. ולפ"ז, גוף המת הנמצא בצקבר, הוא צחינת לבוש, אולם ללא צניו, צחינת צציות, כנ"ל. ולכך איכא צחינה נוספת של לועג לרש, ודייקא כאשר מכסה הציציות, ונראה כצגד שאין לו צציות, צוה דומה צגדו למת, ששניהם אין צהם צציות - צנים, כנ"ל, ודו"ק. וכתב המהר"ל (חולין, נא, ע"א) וז"ל, ולפיכך אמור צפרק מי שמתו (ית, ע"א) שאין הולכים לבית הקברות צצית צצגד, ללא להוי כמו לועג לרש, הם המתים שפטורים מן המצוות, והרי מותר ללבוש כלאים למת, ולמה לא הוי צוה לועג לרעש (וכבר הקשו כן ראשונים רבים), אלא, כי לא תעשה אין כאן לועג לרש, שכיון שפטור אין זה חסרון, אבל מצוה עשה שהם לקבול שכר, אע"ג דהוא פטור מן המצוה, אין כאן שכר גס כן, עכ"ל. והוא גדר חדש בלועג לרש.

שער אונאה פרק א'

הב"ן הוא יסוד קצר כי הוא יסוד דנוק', או שביסוד עצמו יש זמן שהוא קצר ויש זמן שהוא ארוך, ומבשרי אחזה שאיבר חי הוא ארוך ואיבר מת הוא קצר.²

וביאור דברי התורת חכם דמיירי ששליש עליון דיסוד דז"א עולה לתפארת, והוא בהגדלת ז"א כאשר נעשה לו ג"ר שגדל גם מתתא לעילא שכל ספירה מתחלקת לג' שלישים ושליש עליון נעשה חלק מן החב"ד, הכא נמי שלישי עליון דיסוד נעשה ת"ת, וביחס הזה מה דמיירי הרב כאן הוא כאשר היסוד קצר ואזי הוא מכוון כנגד דעת דרחל ומה שמבואר בכללי חו"ג היינו כאשר היסוד ארוך שהוא התחתון והוא מכוון כנגד ת"ת דנוק', והבן.

והנה קודם שאלו הה"ג ילכו אל דעת דנוקבא צריך שיתמתן קו תחלה עם החסדים ולא יהיו דיגין קשים וחזקים: הנה בעין מיתוק הה"ג יש בזה כמה אופנים ונזכיר חלק מהם, הנה אחר שניתנים הה"ג בנוק' היא מקבלת הארה מן החסדים כמבואר בכוונות שאחר הנסירה היא מקבלת את הגבורות ואח"כ נעשה הזיווג השלם ואז ז"א נותן לה הארת החסדים, ועי"ז נמתקות הגבורות, אולם הרב מבאר כאן שעוד קודם שניתנות הגבורות לנוק' הם נמתקות בתוך ז"א, והיינו כי כל מפגש של הגבורות עם החסדים ממתק את מציאות הגבורות.

אמנם מיתוקם הוא ע"י החסדים התחתונים המגולין, כי המ' כוסים אין אורם מאירין אפילו לצורך עצמם מכ"ש לזולתם: כמבואר בדרוש חו"ג דעטרת יסוד דאמא מגיע עד סוף שלישי עליון דת"ת, ופי עטרת יסוד דאמא סתומה וצרה, (ותחילה יורדים החסדים כדי להרחיב את הפתח), וה"ח מתפשטים בה' ספירות דז"א, מחסד עד הוד, והתבאר שב' החסדים העליונים ושליש עליון דחסד דת"ת הם סתומים בתוך מחיצת עטרת היסוד דאמא, והוא מה שנתבאר לעיל³ שהוא כיסוי כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה,

נבאר דין האונאה ובו יתבאר ענינים רבים שיש בז"א: דין אונאה כפי שהרב מביא להלן מהמבואר בגמ', שיש ג' אופני אונאה, אונאה של שתות הדין הוא שמחזיר האונאה והמקח קיים, אונאה שהיא יתר משתות הדין הוא שבטל המקח, ואונאה פחות משתות הדין הוא דהוי מחילה.

הנה אונאה של שתות היא סוגיא השייכת להיכל ז"א שהוא ו"ק, ס', ולכן אונאה בשתות, ויש ג' הבחנות בענין אונאה ביחס לז"א, א' כל מציאות אונאה היא שורש הס' שהוא שורש ז"א, ב' בדקות בפרטות יסוד דז"א שהוא המידה הו' דיליה נקרא 'און' בסוד 'כוחי וראשית אונאי', בחינת כח און-אונאה, און-אן. ג' יבואר להלן בדברי הרב שדין אונאה נמצא בעיקרו של הז"א שהוא הת"ת, ויבואר בהרחבה ג' הבחנות אלו בס"ד.

הנה נודע כי ה"ח אשר ביסוד דאמא הנה הם מתפשטין בז"א מחסד שבו עד הוד שבו: ואח"כ גם ביסוד שהוא כח הכלות.

אבל הה"ג יורדין בעטרת דיסוד ז"א כנזכר לעיל בענין אפ"רים בן יוסף כד לתתם משם בדעת רחל מצד האחור המכוון ממש כנגד מקום זה: והיינו כי ז"א עיקרו הוא מדרגת חסדים, משא"כ הגבורות עיקרן לצורך הנוק', ולכן הם יורדים לעטרת היסוד דיליה שהוא שורש הנוק' הכוללת דז"א, ומשם ניתנים רוב⁴ הגבורות לנוק'.

ועיין ברש"ש שהקשה דצ"ע כי מבואר בכללי חו"ג שיסוד דז"א מסתיים בסיום הת"ת דנוקבא, ולא כנזכר כאן שדעת דרחל מכוון ממש כנגד עטרת היסוד דז"א, ותירץ התורת חכם דהכא מיירי ביסוד שעלה לת"ת שהוא כנגד דעת דרחל, ולא מיירי ביסוד התחתון.

והיינו שיש יסוד 'ארוך' ויש יסוד 'קצר', ויש בזה ב' הבחנות או שמצד המ"ה הוא יסוד ארוך כי הוא יסוד דוכ' ומצד

¹ או כולם כמובא בשערי רשב"י.

² עיין במפרשים על אתר.

³ דרושי הצלם פרק א'.

⁴ והוא בגדלות שהחסדים יורדים קודם אולם בקטנות הגבורות יורדות קודם.

⁵ הארת המוחין פרק ט'.

ולכן אינם מאירים ולא ממתקים את הגבורות כ"כ, אבל הב' חסדים התחתונים וב' שלישי חסד דת"ת הם מגולים, ומתפשטים למטה מחזה דז"א, וממתקים את הגבורות.

ועוד ט"א כי הנה הם עומדין למעלה ואינן יכולין לירד למטה כי מחיצות כלי היסוד דאמא הם מעכבות אותם לירד עד היסוד אמנם החסדים המגולין יש בהם ב' הכנות. א' כי הם תחתונים ויכולין לירד עד היסוד דז"א עצמו לפי שאין להם מחיצות שמעכבין מלירד. הב' הוא כי הם מגולין ויכו' לין למתק הגבורות הניתנין ביסוד דז"א: והיינו כפי שה' תבאר לעיל שהחסדים האלו יש בהם גילוי של גבורות, והוא מה שהם יורדים במרוצה, שהוא בחינת גבורות, שהוא מסיבת היותן למעלה צרים ודחוקים מאד שלכן בוקעים ויוצאים, ונמצא שאמנם מחד החסדים המגולים הם ממתקים את הגבורות אולם מאידך החסדים התחתונים ממתקים פחות מחמת היות בהם צד מסוים של גבורות.

ויש להוסיף בביאור הרב שהחסדים המגולים ממתקים משום שעומדים כנגד רחל, היינו דמה שיש בהם בחינת גבורות הוא מחמת שעומדים כנגד רחל שהיא גבורות, משא"כ בחסדים העליונים שאינם עומדים כנגד רחל אין בהם גילוי של גבורות, ונמצא שהחסדים התחתונים יש בהם יחס לנוק' משא"כ החסדים העליונים עיקרם שייכים לז"א.

אולם נחדד, כמבואר לעיל דאמנם שורשם של החסדים נשארים למעלה אך הארתן יורדת ליסוד, והוא מה שנק' רא היסוד 'כל' גימט' נ' שהם ה"ח שכל א' הוא י', והיינו שכללות החסדים מתגלים ביסוד ממתקים את כללות הה"ג, כלומר אמנם פרטות החסדים ממתקים את הגבורות, אך מבואר כאן שכללות החסדים גם ממתקים את הגבורות.

והיינו כי כללות החסדים שורשם קו ימין שהוא חכמה בסוד 'כולם בחכמה עשית', והוא מה דחסד גימט' ע"ב

¹ כלומר ממתקים, אך ממתקים פחות מהחסדים המגולים.

² ועיין להלן שמתבאר דקות זו ביתר בהירות.

שהוא הוי"ה דיודי"ן בחינת חכמה, בחינת כתר, לעומתם הגבורות ביסודם הם פרטות, בחינת דין בחינת התפר-טות כנודע, נמצא שכח הכללות של החסדים ממתקת את פרטות של הגבורות, כי אמנם יש בחינת כללות של הגבורות, אך בערך לחסדים הגבורות הם פרטות, והבן.

והיינו דכח המיתוק שיש בה"ג הניתנים לנוק' הוא רק מכ' ללות החסדים, אמנם אחר שנתנו הה"ג לנוק' נעשה זיווג וז"א נותן לה הארה של החסדים, ואז החסדים ממתקים את הגבורות שבנוק' מדין הפרטות, והיינו דכאשר המי-תוק היה ביסוד דז"א הנקרא 'כל' הוא מיתוק בבחינת כללות, אולם כאשר המיתוק הוא בנוק' בסוד זיווג, החסדים יורדים למקום הנוק' שהיא בחינת דין אזי החסדים ממתקים את הגבורות מדין פרטות.

והיינו כי תפיסת היסוד הוא 'כל' שהוא בבחינה שכולל את הכל, משא"כ הנוק' היא בחינת 'כלי', כלומר הם פרטים שנמצאים בתוך הכלי, כי אמנם נאמר על מלכות שהיא בסוד 'כלה' בבחינת שהכלי מצרפם, אך מ"מ הוא בחינה של פרטות מצורפת, ולא בחינת כללות, כי המלכות היא בחינת כלי שהוא כל-יו"ד, דהיינו הכלי מצרף את היו"ד שהם הפרטות יחד, משא"כ היסוד הוא 'כל', הוא כללות, 'כל' בעצם.

בדקות יותר, מה נתבאר לעיל שהחסדים המגולים שייכים יותר לנוק' כי נמצאים כנגד הנוק' משא"כ החסדים הסתומים הם יותר שייכים לז"א, היינו שהגבורות 'מחלקים' את החסדים לשנים, והוא דייקא במקום החזה ששם מתחילה מקום הנוק', ובדקות עוד יותר, החסד של הת"ת מתחלק בעצמו לשליש וב' שלישים, ואמנם ענין חלוקת החסדים הוזכר הרבה ולא נזכר מה שמתבאר בדברינו השתא, אולם מתבאר בס"ד בסוגיא דאונאה, שהוא גופא מקום האונאה, שהוא חילוק החסד דהת"ת, ששליש עליון סתום וב'ש תחתונים מגולים, חילוק בין החסדים המכוסים לחסדים המגולים, והבן.

³ והיינו דאמנם התבאר לעיל בכללי חו"ג שהחסדים יורדים תחילה ליסוד דז"א ואח"כ טרם שחוזרים לעלות יורדות הה"ג מעטרת יסוד דאמא וכל גבורה וגבורה מתמתקת ע"י חסד א', החסד דגבורה יורד להוד דחסד וגבורה דגבורה יורד לנצח דחסד וכעזה"ד בכל ה"ג, ואמנם הגבורות התחתונות יורדות ליסוד למקום שהיה ראוי לירד שם הב' חסדים ושליש עליון דתפארת, מ"מ נמצא שיש המתקה דפרטות החסדים לפרטות דגבורות, אמנם התבאר שמה שהחסדים יורדים תחילה הוא בגדלות אך הכא מיירי בקטנות שתחילה יורדות הה"ג ואח"כ החסדים, לכן רק כללות החסדים ממתקים את פרטות הגבורות ורק אח"כ בזיווג הנוק' מקבלת הארה של החסדים מהז"א ומתמתקת הגבורות, וכבר ביסוד יש מיתוק של כללות.

נעשה החלוקה, אולם צריך לבאר עומק הענין שדווקא בחסד של התפארת מתגלה ענין האונאה, ואע"פ שהוא חשבון הדברים שהחסד דיליה נתחלק בין החסדים הס' תומים לחסדים המגולים, מ"מ ודאי שיש עומק בהבנת הדבר ויבואר בהמשך א"ה.

וצריך להקדים גמרא בדין האונאה שאמרו שם שאין דין אונאה אלא כשהוא מתאנה בסכום הטעות שווי הדמים אם מכרו ביוקר או בזול, אבל אם הוא טעות חשבון חוזר בכל שהוא, וכן כל דבר שבמדה ובמשקל ובמנין חוזר בכל שהוא: והיינו שדבר שהוא במשקל במידה ובמנין אין בהם אונאה וחוזר בכל שהוא.

וביאור הענין כי נודע שכל חסד וחסד מאלו החסדים הוא בחי' שם הוי"ה א', והוי"ה זו יש בה ב' בחי' או פשוטה או מלאה, והנה במילוי אין בה אונאה כלל כי החלקים שוין, ונקרא מדה משקל מנין לכן בכל שהוא חוזר, אבל בפשוטה א"א לחלקם בחלקים שוין לכן יש אונאה שתות או פחות או יותר: והיינו דהוי"ה פשוטה היא ד' אותיות וא"א לחלקם לחלקים שוים, וכן מצד גימט' כ"ו א"א לחלקה לחלקים שוים^ט, משא"כ הוי"ה דמילוי שהיא ע"ב אפשר לחלקם לג' שלישים שוים^י, והוא כדוגמת שותפים שמחלקים ט' בהמות בניהם יצטרכו לחלק בהמה אחת לשנים, ובשל-מא אי עומד לשחיטה אך אם עומד לרדיא א"א לחלוק וא' יעלה בדמים כדאמרינן בגמ' או גוד או איגוד, ורק בכהאי גוונא שייך דין אונאה, כי בהכרח אחד יקח יותר בחפץ עצמו כי אינו נחלק הוא עצמו, והיינו כי הרב מבאר את שורשי אונאה ולא הונאה לדינא, והיינו שגדר אונאה בשורשו היינו שמוכרח שכשנחלק אותו חלקו לא יהיו שווים, והבן.

הקדמנו לבאר תחילה שאונאה הוא מלשון 'און', בסוד 'כחי וראשית אוני', מלשון גבורה, כלומר הגבורות ביסודם הם חלוקות לעומת החסדים שביסודם הם שלימים, והיינו דהאונאה הוא בדבר שחולקים אותו, אך חולקים אותו באופן שא"א לחלוק אותו בדין כי חלקיו לא יהיו שוים, והוא בחינת אונאה שבהכרח שאחד לוקח יותר

והיינו כי אונאה הוא מדין ס', או מצד הו"ק או מצד היסוד לבד מדין שכולל כל הו"ק, בבחינת 'כוחי וראשית אוני', מלשון כח, כלומר הוא כח שלוקח מה שלא שייך לו, כלומר מה ש'חסד' נותן 'אונאה' לוקחת, והיינו כי כללות הלקיחה הוא משורש האונאה.

והנה נודע כי גלוי החסדים הוא מהחזה דז"א ולמטה שהם ב"ש החסד שבת"ת דז"א וב"ה שלימים שבנ"ה דז"א הנקרא חסדי דוד הנאמנים^י, נמצא כל הב"ה הם שלימים ושוין בהשוואה א', אבל החסד הג' הנודע לחלק ת"ת דז"א אינו שוה בחלקים, כי החלק שלישי עליון הראשון הוא סתום ומכוסה ביסוד אמא, וב"ש התחתונים הם מגולין, כנודע כי כל חסד וחסד מאלו הה' מתחלק לג' שלישים: שורש הדבר שמתחלקים החסדים לג' שלישים הוא משורש הז"א שב' תחילה היה תלת גו תלת, לעומת כך הנוק' היא בסוד נקר' דה, ואו"א יש בהם ב' הבחנות או שהם י"ס כעתיק ואריך, או שהם בתפיסת ו"ק ביחס להלבשתם את א"א שהוא מכתפין דא"א, ואמנם גם או"א מתגלה בהם תפיסה של ג' ביחס לשמועה שאין הלבשתם על נה"י דא"א נקראת על שמם אלא על שם זו"ן.

והנה בזה החסד שבת"ת הנחלק לג"ש הנה כפי הכתוב בתורה יש בו שתות או פחות משתות או יותר משתות, כי לפעמים חלק העליון המכוסה לוקח יותר מן השתות ונמצא שזה מתאנה וזה מאנה: נמצא לפי דברי הרב שדין אונאה נאמר על תפארת שהחסד נחלק לג' שלישים, ולכאורה צריך ביאור מדוע דייקא הת"ת הרי כל הה"ח נחלקו לג' שלישים. ויתר על כן צ"ב כי אדרבה הרי תפארת הוא גופא, כלומר הוא הדבר עצמו ומדוע בו יש ענין אונאה שחלק זה מתאנה וחלק זה מאנה.

אולם הרי אין חילוק בתפארת עצמו אלא בחסד של התפארת ובחסד של כל אחד מהו"ק, והחסדים הללו מתגלים מכח אמא, ובהגדרה כוללת הם חו"ג שבדעת, שהחסדים משורש אבא והגבורות משורש אמא, אולם בכל אחד יש חסדים וגבורות דפרטות. מ"מ אין הנידון כאן בגופא דז"א, אלא בחסדים המתחלקים, ובחסד דתפארת

^ט עיין בלח"י, ואין זה מעיקר סוגיין.
^י הוא סתירה בדברי הרב האם הם מלבישים גם על נה"י דא"א ורק לא נקרא על שמם או שאינן מלבישים אלא על חג"ת דא"א.
^{יא} דחלוקה שווה היא אם היה כ"ד או כ"ז.
^{יב} כל חלק הוא כ"ד.

דבר להיות בבחינת 'שקולים הם', והוא נמי מה שהתבאר בסוגית השבירה שמי שקיבל הארה מאורות האזנים לא נשבר משא"כ מי שקיבל רק מאורות חוטם ופה היה בו שבירה.

בלשון אחרת והיינו הך, בתורת הרש"ש מתבאר בחינת האורך והעובי, וכנודע שבחינת האורך הוא בסוד 'הד' רגה', ובחינת העובי הוא צורה של שוה, נמצא שבחינת השתוות הוא בסוד הוי"ה של מילוי דיודי"ן שהוא ע"ב, ובפרט אם הוא בכתר כנ"ל ואפילו הוא בחכמה.

נמצא שמדרגת המשקל אינו בחינת משקל כפשוטו שהוא 'במקרה' משקל שווה, שהוא גימט' משקל הוא ע"ת, אלא הוא בחינת של שוויות 'בעצם', בחינת 'שקו' לים', כלומר הנה גימט' ע"ת' הוא מלשון 'עיתים', והנה יש כ"ח עתים, כלומר לכאורה הם חלקים שאינם שווים, אולם כנודע בבחינת כל עיתותך בידך, כלומר כל העי' תים שוים, כנודע שהגר"ח מוולאזין לא החזיק מהמנהג לקבוע תאריך לחתונה וכדומה רק בעת מילוי הלבנה, כי הרי כל העיתים שוים, כלומר גם בסוד עיתים מתג' לה בחינת השתוות, והוא בחינת 'איש עיתי', כלומר איש מזומן שהוא מוכן לדבר, נמצא שמדרגת העת במדרגת משקל היינו שכל העיתים שוות, והבן.

והיינו כי עומק חלוקה שווה אין הגדרתה שהיא חלוקת אמת כי היא שווה, אלא מהותה היא חלקים שווים בסוד העובי שהכל שווה, שהכל באותו יחס של מדרגה, והוא עומק התפיסה ההפוכה מאונאה שמכריחה חלוקה שאינה שווה 'בעצם'.

עץ חיים בעיון 594 שער הארת המוחין פרק ז
מספר שיעור בקול הלשון 42182691

מהשני, ואזי יש מאנה ויש מתאנה 'בעצם', והוא המתבאר שבאותיות המילוי דמילוי הם כ"ח אותיות, בחינת 'כח' בחינת גבורה".

ונבאר תחלה ענין הוי"ה במלואה ואיך אין בה דין אונאה ובכל שהוא חוזר. והנה החסדים האלו יש בהם בעצמן ובמציאותן הרבה בחי' הא' היא משקל והוא היות כי חסד מהם בסוד החסד שהוא גימטריא ע"ב והוא הוי"ה א' דמי' לוי יודי"ן שהוא גימטריא ע"ב (וכל חסד מהם הוא הוי"ה דיודי"ן העולה ע"ב): שורש הע"ב הוא בחכמה כנודע, ואמנם פעמים נקרא ע"ב על כתר, אולם ביחס לסוגין שורש המילוי דחסד שהוא הוי"ה דיודי"ן שהוא ע"ב שרשו בחכמה.

נמצא כי מצד החסד שבז"א שהוא גימטריא ע"ב יהיו כולם בסוד ע"ב דיודי"ן ובחי' זו נקרא משקל, וכמ"ש בזוהר כי תשא בר"מ דקפ"ז אבנא למשקל בה דא יו"ד כו', פי' כי הרי המשקל בסוד יודי"ן שהם הנקרא אבנים ששוקלין בהם ולכן הוי"ה דמילוי יודי"ן נקרא משקל. ועוד כי הנה הוי"ה של מילוי יודי"ן אחר שתוציא ממנה אותיות הוי"ה הפשוט נשאר מילוי מ"ו וי"פ מ"ו גימטריא ת"ס ועם י' הכוללים גימטריא ע"ת שהוא משקל בגימטריא: כפשוטו מה שע"ב אין בו אונאה היינו כי אפשר לחלקו לג' שלישים שווים שכל אחד כ"ד, וכל יסוד אונאה הוא בדבר שהחלוקה שבו היא אינה שווה שמכריחה אונאה.

והשתא נבאר ביתר עומק, הנה חלוקה שווה היינו שכל חלק אינו גדול מן השני ואינו קטן מהשני, והוא מה שהרב מבאר השתא בסוד 'משקל', מיסוד דברי הזוהר אבנא למשקל בה דא יו"ד, והנה מציאות המשקל הוא שמני' חים בצד אחד את הסחורה ובצד השני את המשקל הרצוי עד שתנועת המאזנים תהיה 'שווה', כלומר ענין המשקל הוא מלשון 'שקולין הם', כלומר הוא תפיסת מדרגה של 'שקולים הם', וכן מבואר בלשון הרב שנקרא מאזנים ועיין במפרשים שהעירו מה היחס ביניהם, אולם היחס ברור, כי משקל שורשו באזנים, שורשו בכוחות השוים, כפי שהתבאר בשער אח"פ שהאזנים נמצאים בימין ובשמאל ומאזנים את כל הצורת אדם, והם גורמים שצד אחד לא ינטה לצד השני, ונמצא שהאזנים הופכים כל

²⁷ מצד 'לוקח' בכח, כדלהלן.

המרכז שבכל דבר נעלם

על התורה

לאחר שצפרק הקודם נתבאר שתי מהלכים המוצאים בדברי המפרשים, נבאר מהלך שורשי נוסף צעניין זה שהלמנוס היה צנקודה האמצעית.

כאשר הלמנוס היה צנקודה אמצעית צעומק אין המכוון על מקום כזה או אחר אלא המכוון הוא להורות כי הלמנוס היה על הנקודה אמצעית, והיינו על מהות נקודת האמצע שכלל דבר שהיא נקודת המרכז.

ובצומק, מרכז כל הצריאה הוא האין סוף צרוך כי הוא תכלית הכל ולשם הכל מכוון, והלמנוס היה צו יתצרך, ולפיכך כלל דבר צצריאה נעלם אור הצורא

על העבודה

רוב בני אדם על דרך כלל אם אינם עומלים קשה הם לא זוכים להגיע לתכלית המכוון בבריאה. והן אמת שהדברים פשוטים למבין שהמכוון בכל הבריאה הוא גילוי מציאות הבורא יתברך אולם זה פשוט למבין שכל זמן שהאדם לא השיג זאת נעלם ממנו הדבר עד למאד, וזאת משום שישנם הסתרות שונות לדבר זה.

הרבה אנשים בטוחים שתכלית כל הבריאה היא קיום המצוות, לימוד תורה, גמילות חסד ועוד, והם אינם מבינים כי כל אלו רק דרכים להגיע לבורא.

מציאות זו נובעת מחמת כך שהצמצום אל דייקא בנקודת המרכז של הבריאה, והיינו מציאות הבורא שהוא מרכז ותכלית הכל.

מסיבה זו יבין עובד ה' מפני מה נקודה זו נעלמת כל כך עד שרוב בני אדם לא מבינים זאת, וכן אפילו מי שכן מבין ועומד על נקודה זאת פעמים אל בנפשו ספק על הדבר, עד שצוקה זמן רב לעובד ה' באמת להעמיד הדברים בלבבו ולהכיר בכך באמיתת נפשו.

ועל כן אל יפול לבו של עובד האלוקים כאשר יראה כי רוב בני אדם לא תופסים כך, ואל יחשוב כי הוא הטועה, כי באמת ענין זה נסתר ונעלם מצד עצם מציאות הבריאה בהיות

הצמצום אל על נקודת המרכז שבבריאה.

אלו הם הדברים בשורשם, אולם כמעשהו בשורש כך מעשהו בענפים, כאשר בכל דבר בבריאה תכליתו הפרטית נעלמת ונסתרת.

וכדוגמת מה שרוב בני אדם לא תופסים את מועד הפורים בתפיסתו הנכונה, וכן כלל המצוות נתפסים אצל רבים בצורה חיצונית באופן שהם משקיעים בטפל ומזניחים את העיקר. כל זאת נובע מכוח כך שהצמצום אל על נקודה אמצעית.

ומעתה יתבונן המתבונן בכל מצווה ובכל ענין ויגיש לכל דבר מתוך מבט שהמרכז שלו נעלם ועליו לעמוד ולהתייגע על מנת להבין להיכן מכוון כל דבר ומה המרכז של כל ענין בבריאה⁸.

בנקודה אמצעית אשר בו

⁸ וכתב בספר שער התפלה (שער השמיני אות לז) וזה לשונו: והוא הזוכה לכתרה של תורה, שהוא להדבק בנותן התורה באור שמו ית' הנעלם בה ככל האמור.

בלבבי משכן אבנה . עיקר עבודת האדם

[1132656]*	חודש אלול כח ההתחדשות / אני לדודי-דוד וכלה
[1132141]	סליחות כאב על עשייה נגד רצונו ובקשת סליחה על העבר שפגם
[1132657]	חודש תשרי חוש המישוש ברוחניות
[1132172]	ראש השנה קרבת ה'-נכנס לפניו לדין
	תענית צום גדליה צער על צמצום הגדלות (גדליה, גדל - י -ה)
[39011499]	עשרת ימי תשובה תיקון העבר, תשובה, וקבלה לעתיד
[1127878]	שבת תשובה השבת כוחתיו לשורשם ולהביאם למנוחה
[1132284]	יום הכיפורים ניקיון, זכות בלי מחיצה בינו לקב"ה
	בין יוה"כ לסוכות קשר זך שנוגד מתוך יוה"כ, ממשיך לאורך השנה
[1132301]	סוכות חיים בעולם החומר בצלו של הקב"ה
[30484555]	הושענא רבה חיבור כל התהליך הנ"ל לאחד
[30484397]	שמיני עצרת-שמחת תורה שמחה בכל הנ"ל
[1132658]	חודש חשוון הריח שנשאר מימים נוראים
[1132659]	חודש כסלו כח השינה
[81281]	חנוכה לראות בכל דבר את שורשו באור
[1132660]	חודש טבת התגברות על פחד
[1130588]	תענית עשרה טבת עשירי שבעשירי (לכלול כל עשר כוחות שבנפש)
[81282]	שובבים ימים של תיקון של אות ברית קודש
[1132661]	חודש שבט כח הלעיטה (אכילה)
[81283]	ט"ו בשבט חיבור לאדם בבחינת עץ השדה
[1132662]	חודש אדר א' כח השמחה
[1132663]	חודש אדר ב' כח השחוק
[1132540]	תענית אסתר דבקות בצמצום-צום, העדר קודם להויה
[81284]	פורים דבקות בכח ההפכים
[37353854 / 34520048]	שושן פורים דבקות בחומה- גבול שכלול בבלתי בעל גבול
[1132651]	חודש ניסן כח השיחה
	שבת הגדול פרישות מכח ע"ז וענפיו
[81269]	פסח דבקות באהבת ה'
[1132083]	ספירת העומר זמן לנקות המידות כהכנת קבלת התורה
[1132652]	חודש אייר התבוננות
[1132052]	ל"ג בעומר דבקות בסוד הפנימי שבכל דבר
[1132653]	חודש סיון כח ההילוך
[38459082]	שבועות דבקות בקוב"ה ישראל ואורייתא חד
[1132654]	חודש תמוז כח הראיה
[33514765]	תענית י"ז תמוז כח השבירה, ירידה לצורך עליה
[1132655]	חודש אב כח העצבות וכח השמחה
[292858]	תשעה באב גילוי אור א"ס בלי כלים
[292858]	ט"ו באב אהבת הבריות נקיה, טהורה וקדושה

מספר שיעור בקול הלשון *

